

**Lojz Tršan, OF v Ljubljani,
organiziranost v času italijanske
okupacije 1941-1943,**
Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana 1995,
197 strani

Besedilo izpod peresa zgodovinarja mlajše generacije, magistra Lojza Tršana, prinaša v naše zgodovinske in nasploh v slovensko javnost precej novih podatkov, pa tudi svežih ugotovitev, ki nam omogočajo bolj poglobljeno poznavanje dogodkov med drugo svetovno vojno na slovenskih tleh. Delo temelji na avtorjevem magistrskem delu, obranjenem na zgodovinskem oddelku Filozofske fakultete v Ljubljani leta 1990 in je v za tisk predelani obliki dopolnjeno s kasneje izšlo literaturo (npr. dnevnik dr. Maksa Šnuderla, dosje o inž. Janku Mačkovšku in spomini Cirila Žebota).

Magister Tršan je izbral za preučevanje tematiko, ki ni le zanimiva, temveč tudi zelo pomembna za poznavanje celotnega medvojnega dogajanja. Prvič zato, ker je hila Ljubljana v času, oziroma precejšen del tega obdobja, ki ga avtor obravnava v knjigi, središče celotnega osvobodilnega gibanja in tematika knjige dejansko presega lokalni ljubljanski mestni okvir. Drugi razlog pa je ta, da se je Tršan osredotočil na probleme, ki so bili doslej še neraziskani oziroma vsaj pomanjkljivo obdelani. O drugi svetovni vojni na Slovenskem in še posebej o osvobodilnem boju je hila namreč napisano veliko člankov, razprav in knjig, vendar je v veliki meri, vsaj kar se tiče del s strokovnimi ambicijami, prevladoval poudarek na preučevanju vojaških plati upora, nekoliko pa so hile zastavljene druge plati, med katere gotovo sodi tudi rekonstrukcija ljubljanske osvobodilne organizacije.

Delo sestavljajo uvod in štiri poglavja, ki so razdeljena po kronološkem in vsebinskem zaporedju. V prvem poglavju avtor govori o ustanovitvi Osvobodilne fronte in njene predhodnice Protiimperialistične fronte ter o začetkih njenega organiziranja v Ljubljani in okolici z vzpostavitvijo okrožnega, mestnega in rajonskih odborov Osvobodilne fronte. V drugem poglavju je obdelal matične in tovarniške odbore Osvobodilne fronte (ti so se jeseni 1942 preoblikovali v odbore Delavske enotnosti), ki niso hili teritorialno opredeljeni, kot je bilo značilno za ostale odbore, temveč so se ustanavljali na mestu zaposlitve. Zlasti matični odbori so bili ljubljanska posebnost. V naslednjem poglavju se je avtor osredotočil na probleme, ki so se pojavili v letu 1942 (okupatorjevo nasiljezlasti racije in zapiranja, odkrit nastop protirevolucionarnih sil proti Osvobodilni fronti poleti in jeseni 1942, pogajanja s t.i. sredino itd.). Časovno je to poglavje omejil z dvema dogodkoma, ki sta bila ljubljanska specifična in sta usodno vplivala na nadaljnji razvoj Osvobodilne fronte v Ljubljani, in sicer obžičenje mesta februarja 1942 s strani italijanskih okupacijskih oblasti ter božične racije decembra 1942, ki so jih opravljali pripadniki protirevolucije. Tako je bila

Osvobodilna fronta v naslednjem letu, o katerem govori Tršan v zadnjem poglavju z naslovom Najpomembnejši problemi narodnoosvobodilnega gibanja v Ljubljani v letu 1943, do kapitulacije Italije, postavljena pred pomembne dileme, tako na področju organizacije kot tudi političnih vprašanj (npr. nesprejemanje Dolomitske izjave med krščanskimi socialisti in Sokoli v ljubljanski organizaciji itd.). V celoti se delo ukvarja predvsem z ljubljansko problematiko, vendar je upoštevan tudi širši okvir, ki je vplival na razvoj dogodkov v mestu. Na koncu sledi še kot dodatek h knjigi objava zapisnika o zaslišanju Leopoldine Mekine.

Besedilo lahko označimo kot značilno historiografsko delo, ki temelji v prvi vrsti na obranjenem arhivskem gradivu, ki ga hranijo v Arhivu Republike Slovenije (dislocirana enota bivšega Arhiva Inštituta za novejšo zgodovino in bivšega arhiva Centralnega komiteja ZKS), arhivu *Zvezce združenj borcev* (Šiška, Center), zbral pa je tudi veliko število ustnih izjav ter seveda relevantno literaturo.

Poleg tega velja poudariti, da je tekst napisan strokovno neoporečno in tudi idejno nevtralen ter da je pisec uspelo besedilo strniti v vsebinsko smiselno ter hkrati tudi berljivo celoto. Delo ima tudi aktualno vrednost, ki presega zanimanje ozkih strokovnih krogov, saj se ukvarja s problematiko, ki še danes buri duhove na Slovenskem. Tudi iz tega vidika bo delo prispevek k boljšemu poznavanju vojnega časa, saj dopolnjuje nekatere praznine v vedenju o naši polpretekli dobi.

Bojan Godežu

Uredništvo portala Sistory nima soglasja avtorja za objavo članka